

H. Barbócz Ildikó

Fedezzük fel Portugáliát! III.

Először a repülőgépről pillantottam meg *Lisszabont*, Portugália fővárosát, amely az Atlanti-óceán mellé, a Tejo folyó öblös torkolatánál, kisebb-nagyobb dombokra épült. A szinte tóvá szélesedő folyó erős sodrásával mély vizű természetes csatornát vájt ki magának, s ezen keresztül dagály idején nagy óceánjárók is feljuthatnak a kikötőbe. A keskeny parti síkságból kiemelkedő, fennsíokban folytatódó dombor festői hátteret ad a fehér és a paszellszínű cseréptetős házaknak. Olyan nagy kiterjedésű a város az agglomerációval együtt, hogy még felülről nézvést is alig lehet szemmel befogni. Nevével minduntalan találkozni lehetett az utunk során: Lisbon angolul, Lisboa portugálul. Egy útikönyv szerint máig is vitatott, hogy az ősidők óta lakott vidéken a luzitánok vagy a brit szigetek felé igyekvő föníciai hajósok alapították-e Lisszabont. A név mindenestre föníciai eredetű, jelentése: vídám tengeröböl. 1260-ban III. Alfonz portugál király már a székvárosává tette, és a 15. század végén az Indiába vezető hajóút megismerése által a világ kereskedelmi központjává, „az óceán hercegnőjévé” vált. I. Mánuel király uralkodása alatt a város számos fényes palotával, gazdagon díszített, mór stílusú épülettel gyarapodott. Történelmének talán letragikusabb eseménye az 1755. november elsején bekövetkezett földrengés, az ennek következtében fellépő szökőár és tűzvész volt, melynek során a főváros szinte teljesen romba dőlt, a halálos áldozatok száma 40 ezer körül lehetett. Az újjáépítés során szabályos, négyzetrácsos utcahálózatot alakítottak ki, a házak magasságát és homlokzatát is egységesítették, arányos tereket és szép parkokat alakítottak ki, a későbbiekben párizsi mintára elegáns sugárutak épültek. Fejlődésében több ízben voltak visszaesések is, pl. amikor a 19. század elején elveszítette legfontosabb gyarmatát, Brazíliát. 1974. április 25-én még forradalom zajlik a falai között, az ún. szegfűs forradalom, mely véget vetett a közel 40 éves diktatúrának. 1985-ben csatlakozott az ország az Európai Unióhoz.

Lisszabon Európa legnyugatibb forgalmas kikötője, a földrész lenyűgöző nagyvárosai közé tartozik, a régit és az újat tökéletesen egyesíti magában. Városnéző sétánkat a folyótorkolat közelében kezdtük a főváros jelképének tekintett Belém-torony megtekintésével, mely világítótorony és erőd is volt egyben ágyúrésekkel, rajta a Mánuel-stílus jól felismerhető jegyeivel. A 16. században épült román és gótikus stílusú mestermű hatalmas, masszív hatszögletű alappal rendelkezik, vaskos oromzatát karcsú tornyocskák övezik. Szerepe a tengerhajózás ellenőrzése volt. Jobbra tőle az óceán kifutó végtelensége, balra a Felfedezések emlékműve, tovább a folyón átívelő, a forradalom időpontjára utaló Április 25-e híd, háttérben a bal parton a 225 méter magas Monsanto-hegy emelkedik, rajta a város minden pontjáról látható, ke-

resztet formáló grandiózus Krisztus-szobor a maga 28 méteres magasságával. A Rio de Janeiró-i szoborhoz hasonló alak karjai Lisszabont és a Tejo folyót ölelik át. Kicsi séta után máris előttünk magasodik a Felfedezések emlékműve, amelyet én inkább tekintek a főváros jelképének, hiszen az ország történelmének lényegére, a felfedező utakra, az Afrikán át Indiáig és Brazíliáig kiterjedő gyarmatosításra utal, s mint ilyen, meghatározó emlékmű és nevezetesség a városban. „Meglepő, hogy a portugálok a XV. és XX. század között a világnak milyen hatalmas részére kiterjesztették tevékenységüket. Talán nem túlzás azt állítani, hogy egy roppant közösségi eposz részesei voltak. A világ történelme nem lehet teljes anélkül, hogy ne lenne számos utalás arra, amit ennek az Európa peremén található, szegény országnak a kicsiny népe véghezvitt. Hogyan volt lehetséges, hogy egy ilyen kis lélekszámú nép ennyi nagy tettet hajtson végre?” – teszi fel a kérdést José Hermano Saraiva *Portugália rövid története* című elemző könyvében. Elnézem a felfedezések és a gyarmatosítások korának kőből faragott emberalakjait a hajót formázó emlékművén, mind egyre magasabba, bátran törnek előre, tekintetük az óceánt pásztázza, elől a legbátrabb egy karavellát tart, mely egy korabeli könnyű vitorlásra hajaz. A feltett kérdésre nem egyszerű a válasz, az ország történelmének behatóbb megismerése adhatja meg az igaz feleletet. A Tejo torkolatából szállt tengerre 1497-ben egy nemesember is, Vasco de Gama, aki az Indiába irányuló tengeri expedíció parancsnoka volt. A két évig tartó út eredményeképpen virágzott fel a fűszer- és selyemkereskedelem India és Portugália között. A monumentumot Tengerész Henrik herceg halálának 500. évfordulója alkalmából 1960-ban állították fel. Közte és a Jeromos-palota között egy nagy márvány szélrózsa és világtérkép színes lapjain lépkedünk, aztán egy gondozott parkban a nyírott bukszusbokrokat, mirtuszokat, hibiszkuszokat csodáljuk meg, a facsoportokba az olíva, a ciprus és a tuja ékelődik be, a park közepén látványos szökőkút (nem lábmosó!). Innen fényképezve sem tudtam teljesen befogni a gigantikus méretű építményt, melynek hossza 300 méter, s ehhez kapcsolódik még egy csarnoktemplom is a 16. századból. Elsőre gótikus hatást kelt gondosan kidolgozott díszítésekkel, pillérfejekkel, a kőcsipkék gazdagságával, a dúsan faragott oszlopokkal. A Mánuel-stílusú Jeromos-kolostor kétszintes kerengőjével valóban remekmű.

Szent Antal nevét automatikusan kötjük össze Padovával, de kevesen tudják, hogy nem ott, hanem Lisszabonban született a 12. század végén. A coimbrai Szent Kereszt kolostorban tanult, s rendkívüli sors jutott osztályrészül. Egy évvel halála után, 1231-ben az egyház szentté nyilvánította. Lisszabonban felkerestük a róla elnevezett Szent Antal-templomot is, helyén állt egykor az a ház, amelyben a szent született. Hozzá imádkozva a templomban piros mécseszt gyújtottam.

Mint minden olyan városban, mely magaslattal bír, a legszebb kilátópontokról gyönyörködhetünk a város és a környék panorámájában. Ez Lisszabonban a Szent

(A szerző felvétele)

György-vár, melyet Portugália első királya, I. Alfonz Henrik hódított meg a 12. század elején. A távolban a hatalmas Krisztus-szobortól vezetett a szem a lenyűgöző hídon át a belvárosig, a piros tetős házak tengeréig, a szabályos híres terekig. Az egyik legszebb az 1755. évi szökőárban elpusztult régi királyi palota helyén, a Tejo folyó partján található. Három oldalról a 18. században épült árkádos hivatali épületek övezik. Fent a kávézóban jóleső pihenő, ebéd gyanánt tea, krumplis fánk, café espresso és almás pite. A galambok és a pávák már-már szentelenül kéregetve mászkáltak a székek között, néhány lehulló falatra áhítozva. Az alacsonyan szálló repülőgépek kezdtek megszokott látvánnyá válni, és emlékeztettek a hamarosan elérkező visszaindulás napjára. Az utcazenészek a legváratlanabb időben és helyen bukkantak fel, többnyire portugál népzene és a másik jellegzetes stílust, a fadót játszva. Idegenvezetőnk jóvoltából ebbe a zenei stílusba is behallgathattunk a buszon. Közel áll a blueshoz és a dzsesszhez, olykor ezeknek a keveréke. Erős érzelmek, vágyakozás és világfájdalom jellemzi. Mint ahogy az építészetben, a portugál zenében is felfedezhetők a mór, az afrikai és a brazil elemek. Ettől válik széppé és különlegessé. Kellemes volt hallgatni ezt a zenét az utcákon is – hol elandalított, hol felvidített. A hegyről a szintén jelképnek számító sárga

villamossal ereszkedtünk, pontosabban zörögtünk alá a legendás 28-as vonalon. A villamosok születési dátuma 1904. Természetesen felújított változataik futnak ma a síneken, ugyanazokkal a szerkezetekkel, a faburkolatú utastérrel és a jellegzetes színekkel. A mindössze egy szerelvényből álló piros és sárga villamosok mindig zsúfolásig telítettek, a meredek utcákon csak az autók, a buszok, a motorosok, az itteni kis taxik, a city-tukok akadályozzák őket a gyorsabb száguldásban.

Klasszicista stílusú királyi palota a 19. századból, a Kocsi Múzeum 17. és 18. századi hintói, acélból készült, több mint két kilométer hosszú híd a Tejo fölött, az 1998-as világkiállítás supermodern negyedei a tengerek és óceánok élővilágát bemutató különleges Oceanáriummal, meghökkentő építészeti megoldásai harmonikusan léteznek együtt, fonódnak egybe Portugália fővárosában. Az utolsó, estébe hajló alkonyon még oda s vissza megtettük az utat a 12 km hosszú modern Vasco de Gama-hídon. A naplementét éppen elérjük, visszanezve Lisszabon rózsaszín pírban fürdik. A Krisztus-szobor ilyen messzeségből is jól felismerhető támpont. A hangszóróból a buszban portugál zene szól, az énekesnő Andrea Bocellivel énekel duettet. Méltó és felemelő búcsú ez mind Lisszabontól, mind Portugáliától.

Amennyire fenntartásaim voltak eleinte valamilyen oknál fogva a portugál úttal kapcsolatban, és amennyire nem készültem (fel) gondolatban, utólag annál több könyvet, útikönyvet forogtok, olvasgatom őket, böngésem a kicsi várostérképeket, nézem újra és újra a fotókat. Az utazási iroda találó címmel csábított erre az útra: fedezzük fel Portugáliát! Felfedeztük. Egy kicsit. Most már tudom, hogy ez a kicsiny ibériai ország az óceán mentén a csempék, a macskakövek, az eukaliptuszfa, a gótikus katedrálisok és a kétszintes kerengők országa, ahol az eszpresszó íze vetekszik az olaszéval, és ahol még októberben is simogat a napfény. Egy hét alatt mindenhol és mindenkor a történelem és a kultúra nyomaira bukkantunk, tömény szépség ívódott belénk. És ott volt a felejthetetlen találkozás az Atlanti-óceánnal! Azt hiszem, előről kezdeném az egészet a kezdeti álmatlanság és kialvatlanság ellenére is.

Hazaérkezésünkkor október közepét mutatta a naptár. Az itthoni őszben szeretem a cserszömörce vörösét, az ősz csípős, harmatos, olykor füstös illatát, a köd-szurkáló novembert, aztán az adventi fényeket és az angyalok érkezését. Első teendőim egyike lesz, hogy megveszem a piacon kedvenc őszi virágomat, a krizantémot.